

**Kurzus kódja(i): FLM-201
FLM-240**

Kurzus címe: Bevezetés a filmtörténetbe

Tanár neve: Pápai Zsolt

Kurzus időpontja, helye: csütörtök 13 30-15 00 34

Kurzus típusa: előadás

Kurzus leírása:

A kurzus során az egyetemes filmtörténet főbb tendenciáit tekintjük át, formatörténeti megközelítésben, azaz a vizuális stílus és az elbeszélés mód átalakulására, változásaira koncentrálnak, különösen nagy nyomatékkal vizsgálva a már a filmtörténet hajnalán megszülető klasszikus (vagy hollywoodi) elbeszélés mód alternatíváit. Az egyes témák nem feltétlenül másfélórások: lesznek olyanok, melyekkel többet, és lesznek, melyekkel kevesebbet foglalkozunk. Az első két témához egy-egy nagyjátékfilm és néhány rövidebb film kötelező, a további témákhoz két-két nagyjátékfilmet kell megnézni. Kivétel a 3. téma, melyhez két nagyjátékfilm mellett három rövidebb mű kötelező.

Tankönyvként Kristin Thompson és David Bordwell A film története című munkáját ajánlom, a kurzus valamennyi témájával kapcsolatban haszonnal forgatható (Budapest, Palatinus, 2007.) A kötet az egyes témákhoz kapcsolódó nemzetközi – pontosabban: idegen nyelvű – szakirodalom terén is eligazítást nyújt, a kurzustematikában ugyanis kizárólag magyar nyelvű szakirodalmi tételek szerepelnek.

Az első előadás szeptember 22-én lesz!

Témák

1. A filmművészet periodizációja. A film művészettörténeti előzményei. Technikatörténet: a camera obscurától a mozgóképig. A korai film jellemzői
2. A filmes elbeszélés kialakulása és az epikus konvenció megszilárdulása. Az ősműfajok
3. Avantgárd mozgalmak a húszas évek Európájában 1.
4. Avantgárd mozgalmak a húszas évek Európájában 2.
5. A hangosfilm kezdetei, stílusváltozások, technikai fejlesztések. Realista tendenciák a harmincas–negyvenes években
6. Európa 1945 után. Az olasz neorealizmustól a lengyel filmiskoláig
7. A modern szerzői film megszületése
8. A modern film formái és korszakai
9. Újhullámok Európában a hatvanas években 1.
10. Újhullámok Európában a hatvanas években 2.
11. A nyugati világon kívüli filmtörténetek 1945 után. India, Kína, Japán, Latin-Amerika
12. A hollywoodi film a klasszikus stúdiórendszer felbomlásától Új-Hollywood megszületéséig (1948–1975)
13. Formatendenciák a kortárs filmkultúrában. Posztmodern és posztklasszikus film

Kurzus teljesítésének követelményei:

Írásbeli teszt a félév végén. Ezt csak az a hallgató írhatja meg, aki előzőleg minimum 70%-os eredménnyel megold egy filmismereti tesztet.

Kérem, aki nem tud járni az előadásra, az inkább ne vegye fel a kurzust, a minőségi érdemjegy megszerzéséhez ugyanis az órák

látogatása kiváltképpen ajánlott.

Kötelező / ajánlott filmek:

1. A filmművészet periodizációja. A film művészettörténeti előzményei. Technikatörténet: a camera obscurától a mozgóképig. A korai film jellemzői

Kötelező film:

Ősfilmek (Muybridge, Edison) (rövid)

Lumière-tekercesek (rövid)

Williamson: A kínai missziós telep megtámadása (rövid)

Porter: Az amerikai tűzoltó élete (rövid)

Griffith: Türelmetlenség

2. A filmes elbeszélés kialakulása és az epikus konvenció megszilárdulása. Az ősműfajok

Kötelező film:

Chaplin: Éjjel egykor (rövid)

Griffith: A magányos villa (rövid)

Griffith: A Pig Alley muskétásai (rövid)

Griffith: Csata Elderbush Gulchnál (rövid)

Méliès: Utazás a Holdba (rövid)

Keaton: Sherlock Jr. (rövid)

Stroheim: Gyilkos arany

3. Avantgárd mozgalmak a húszas évek Európájában 1.

Kötelező film:

Clair: Felvonásköz (rövid)

Buñuel: Andalúziai kutya (rövid)

Kirsanoff: Ménilmontant (rövid)

Wiene: Doktor Caligari

Murnau: Az utolsó ember

4. Avantgárd mozgalmak a húszas évek Európájában 2.

Kötelező film:

Eisenstein: A Patyomkin páncélos

Vertov: Ember a felvevőgéppel

5. A hangosfilm kezdetei, stílusváltozások, technikai fejlesztések. Realista tendenciák a harmincas–negyvenes években

Kötelező film:

Carné: Ködös utak

Welles: Aranypolgár

6. Európa 1945 után. Az olasz neorealizmustól a lengyel filmiskoláig

Kötelező film:

De Sica: Biciklitolvajok

Wajda: Hamu és gyémánt

7. A modern szerzői film megszületése

Kötelező film:

Fellini: Az édes élet

Bergman: Persona

8. A modern film formái és korszakai

Kötelező film:

Bresson: Zsebtolvaj

Antonioni: Nagyítás

9. Újhullámok Európában a hatvanas években 1.

Kötelező film:

Godard: Kifulladásig

Richardson: A hosszútávfutó magányossága

10. Újhullámok Európában a hatvanas években 2.

Kötelező film:

Forman: Fekete Péter

Tarkovszkij: Andrej Rubljov

11. A nyugati világon kívüli filmtörténetek 1945 után. India, Kína, Japán, Latin-Amerika

Kötelező film:

Ray: Pater Panchali

Ozu: Tokiói történet

12. A hollywoodi film a klasszikus stúdiórendszer felbomlásától Új-Hollywood megszületéséig (1948–1975)

Kötelező film:

Penn: Bonnie és Clyde

Coppola: Apocalypse Now (2 és fél órás moziváltozat!)

13. Formatendenciák a kortárs filmkultúrában. Posztmodern és posztklasszikus film.

Kötelező film:

Greenaway: A rajzoló szerződése

de Bont: Speed – Féktelenül

Kötelező / ajánlott irodalom:

1. A filmművészet periodizációja. A film művészettörténeti előzményei. Technikatörténet: a camera obscurától a mozgóképig. A korai film jellemzői

Oxford Filmenciklopédia (ed. Nowell-Smith, Geoffrey). Budapest, Glória, 1998. pp. 6–23.

Méliès, Georges: Ördög és pokol. Önéletrajz-változatok. Filmvilág, 1995/2. pp. 33-37.

Gunning, Tom: Az attrakció mozija. A korai film, nézője és az avantgárd. In: A kortárs filmelmélet útjai (ed. Vajdovich Györgyi). Budapest, Palatinus, 2004. pp. 292–303.

Hevesy Iván: A némafilm egyetemes története 1895–1929. Budapest, Magyar Filmintézet, 1993. pp. 269–321.

2. A filmes elbeszélés kialakulása és az epikus konvenció megszilárdulása. Az ősműfajok

Gunning, Tom: Nonkontinuitás, kontinuitás, diszkontinuitás: a korai filmek műfajainak elmélete. In: A kortárs filmelmélet útjai (ed. Vajdovich Györgyi). Budapest, Palatinus, 2004. pp. 304–319.

Wright, Will: A hatlövetű és a társadalom. In: A western (ed. Berkes Ildikó). Budapest, MFIFA, 1981. pp. 20–51.

Bordwell, David: Elbeszélés a játékfilmben. Budapest, Magyar Filmintézet, 1996. pp. 169–216.

Hevesy Iván: A némafilm egyetemes története 1895–1929. Budapest, Magyar Filmintézet, 1993. pp. 87–159.

Szalay Károly: A geg nyomában. Budapest, Magvető, 1972. pp. 11–68.

Berkes Ildikó: A western. Budapest, Gondolat, 1986. pp. 157–313.
Kovács András Bálint: A modern film irányzatai. Az európai művészfilm, 1950–1980. Budapest, Palatinus, 2005. pp. 231–254.
Kömlődi Ferenc: Az amerikai némafilm. Budapest, Magyar Filmintézet, 1999. pp. 273–338.

3. Avantgárd mozgalmak a húszas évek Európájában 1.

Eisner, Lotte H.: A démoni filmvásznon. Budapest, Magyar Filmintézet–Filmvilág–Szellemkép, 1994.
80 éves a Metropolis. Metropolis-összeállítás. Metropolis, 2006/4.
Kovács András Bálint: Metropolis, Párizs. Budapest, Képzőművészeti Kiadó, 1991. pp. 21–111.
Szürrealizmus a filmművészetben. Budapest, MFIFA, 1972.
Futurizmus és film. Metropolis 1997/4–1998/1. pp. 6–61.

4. Avantgárd mozgalmak a húszas évek Európájában 2.

Kulesov, Lev: Filmművészet és filmrendezés. Budapest, Gondolat, 1985. pp. 70–73. és 86–98.
Vertov, Dziga: Cikkek, naplójegyzetek, gondolatok. Budapest, MFIFA, 1973. pp. 128–145.
Szergej Mihajlovics Eisenstein filmjei és filmelmélete. Metropolis 1998/3. pp. 6–164.
Eisenstein: Montázs 1938. In: Eisenstein-tanulmányok (ed. Bárdos Judit). Budapest, Áron kiadó, 1998. pp. 151–184.
Eisenstein: Montázmódszerek. In: Uő: Forma és tartalom I–II. Budapest, MFIFA, 1964. I. kötet pp. 111–123.

5. A hangosfilm kezdetei, stílusváltások, technikai fejlesztések. Realista tendenciák a harmincas–negyvenes években

Oxford Filmenciklopédia (ed. Nowell-Smith, Geoffrey). Budapest, Glória, 1998. pp. 211–274.
Carringer, Robert L.: Az Aranypolgár készítése. Metropolis 2002/2. pp. 6–37.
Bazin, André: A filmnyelv fejlődése. In: Uő: Mi a film? Budapest, Osiris, 1995. pp. 24–43.
Bazin, André: A francia Renoir. In: Uő: Mi a film? Budapest, Osiris, 1995. pp. 227–254.

6. Európa 1945 után. Az olasz neorealizmustól a lengyel filmiskoláig

Bazin, André: A neorealizmus esztétikája. In: Uő: Mi a film? Budapest, Osiris, 1995. pp. 367–464.
Lizzani, Carlo: Az olasz film története 1895–1979. Budapest, Gondolat, 1981. pp. 122–172.
Gregor, Ulrich – Patalas, Enno: A film világtörténete. Budapest, Gondolat, 1966. pp. 240–260., 337–348. és 361–386.
Casetti, Francesco: Filmelméletek 1945–1990. Budapest, Osiris, 1998. pp. 29–36.
Ophuls, Max: A felszín mélysége. Filmvilág, 2002/9–10–11–12. pp. 32–39., 40–44., 42–46., 44–47.
Bikácsy Gergely: Bolond Pierrot moziba megy. Budapest, Héttorony–Budapest Film, 1992. pp. 95–106.
Pápai Zsolt: A historicizmus nyomorúsága és méltósága. Andrzej Wajda. A Dunánál, 2002. április. pp. 113–116.
Kovács István: Az ő nemzedékük. A „lengyel filmiskola”. In: Uő:

Robogás a nyárba. Írások a lengyel filmről. Pécs–Kecskemét, Jelenkor–Forrás, 1992. pp. 9–29.

7. A modern szerzői film megszületése

Astruc, Alexandre: Egy új avantgarde születése: a kamera mint töltőtoll. In: Kép–Mozgókép–Kultúra. Fejezetek a filmesztétikából. Budapest, Múzsák, é.n. pp. 133–137.

Bazin, André: A filmalkotó személyiségéről. In: Uő: Mi a film? Budapest, Osiris, 1995. pp. 24–43.

Nánay Bence: Meghalt a szerző. Éljen a szerző! Metropolis, 2003/4. pp. 8–19.

Barthes, Roland: A szerző halála. In: Uő: A szöveg öröme. Budapest, Osiris, 2001. pp. 50–55.

Foucault, Michel: Mi a szerző. In: Uő: Nyelv a végtelenhez. Tanulmányok, előadások, beszélgetések. Debrecen, Latin Betűk, 2000. pp. 119–145.

Wollen, Peter: A szerzői elmélet. Metropolis, 2003/4. pp. 34–41.

Muhi Klára–Perlaki Tamás: Federico Fellini. Budapest, MFIFA–NPI, 1983. pp. 5–56.

Györffy Miklós: Ingmar Bergman. Budapest, Gondolat, 1976. pp. 72–85, 157–181.

8. A modern film formái és korszakai

Bordwell, David: A művészfilmes elbeszélésmód. In: Uő: Elbeszélés a játékfilmben. Budapest, Magyar Filmintézet, 1996. pp. 217–244.

Kovács András Bálint: A modern film irányzatai. Az európai művészfilm, 1950–1980. Budapest, Palatinus, 2005. pp. 79–228.

Schrader, Paul: A transzcendentális stílus a filmben. Budapest, Francia Új Hullám Kiadó, 2001. pp. 67–119.

Sontag, Susan: A spirituális stílus Robert Bresson filmjeiben. In: Uő: A pusztulás képei. Budapest, Magvető, pp. 200–224.

9. Újhullámok Európában a hatvanas években 1.

Truffaut, François: A szerzők politikája. In: Truffaut: Önvallomások a filmről. Budapest, Osiris, 1996. pp. 67–74.

Bikácsy Gergely: Bolond Pierrot moziba megy. Budapest, Héttorony–Budapest Film, 1992. pp. 147–158., 173–218.

Kovács András Bálint: Metropolis, Párizs. Budapest, Képzőművészeti Kiadó, 1992. pp. 121–207.

Rugási Gyula: Tavalay Marienbadban. In: Kortársunk, a film (ed. Dániel Ferenc). Budapest, Múzsák, 1985. pp. 83–98.

Vincze Teréz: Hosszú távon lázadó. A Dunánál, 2002. július. pp. 115–119.

Nemes Károly: Tony Richardson. Budapest, MFIFA–NPI, é.n.

10. Újhullámok Európában a hatvanas években 2.

Kovács András Bálint – Szilágyi Ákos: Tarkovszkij. Az orosz film Sztalkere. Budapest, Helikon, 1997. pp. 81–120.

Oxford Filmenciklopédia (ed. Nowell-Smith, Geoffrey). Budapest, Glória, 1998. pp. 669–676.

Ardai Zoltán: A macska nyolc éve. A csehszlovák „új filmről”. In: Tavasz és nyár között. A cseh és a szlovák „új hullám” antológiája (ed. Zalán Vince), Budapest, Budapest Film–Héttorony, 1990. pp. 5–17.

11. A nyugati világon kívüli filmtörténetek 1945 után. India,

Kína, Japán, Latin-Amerika

Bollywood-összeállítás. Metropolis, 2007/1.

Berkes Ildikó: Kurosawa Akira. Budapest, Magyar Filmintézet, 1991. pp. 73–94.

Berkes Ildikó – Nemes Károly: A japán film világa. Budapest, Magyar Filmintézet, 1997. pp. 131–146.

Oxford Filmenciklopédia (ed. Nowell-Smith, Geoffrey). Budapest, Glória, 1998. pp. 423–428., 724–729.

Schrader, Paul: A transzcendentális stílus a filmben. Budapest, Francia Új Hullám Kiadó, 2001. pp. 25–64.

12. A hollywoodi film a klasszikus stúdiórendszer felbomlásától Új-Hollywood megszületéséig (1948–1975)

Biskind, Peter: Hollywood ostroma. Filmvilág, 2004/12. pp. 10–16.

Pápai Zsolt: Fellini az Álomgyárban. Kétszer Nyolc és fél. Filmvilág, 2008/9. pp. 10–13.

Pye, Michael – Myles, Linda: Mozi-fenegyerek. Budapest, Gondolat, 1983.

Tarantino előtt (ed. Nagy Zsolt). Budapest, Új Mandátum, 2000.

Pápai Zsolt: Hollywood Kis Nagy Embere (Arthur Penn). Filmvilág, 2010/12. pp. 26–29.

Pápai Zsolt: Reneszánsz és reformáció. Bevezetés az 1960-as, 1970-es évek hollywoodi filmjébe. Metropolis, 2010/3. pp. 10–31.

Pápai Zsolt: Szabadság, szerelem, halál. A Bonnie és Clyde és a modern film. Apertúra (2013) nyár.

<http://uj.apertura.hu/2013/nyar/papai-szabadsag-szerelem-halal-a-bonnie-es-clyde-es-a-modern-film/#to-papai-szabadsag-szerelem-halal-a-bonnie-es-clyde-es-a-modern-film-n-2>

13. Formatendenciák a kortárs filmkultúrában. Posztmodern és posztklasszikus film.

Kovács András Bálint: A Semmi eltűnése. In: Uő: A film szerint a világ. Budapest, Palatinus, 2002. pp. 92–131.
